

Od zdravstvenega okrožja do Zdravstvenega doma Škofja Loka

Izveček

Tokratni prispevek zaključuje obravnavo razmer na področju zdravstvenega varstva na Loškem po letu 1870. Opisane so razmere na območju Škofje Loke z okolico. Predstavljeni so nekateri novi podatki o doktorjih medicine, ki so delali v Škofji Loki do 2. svetovne vojne. Ko je zaživela Protituberkulozna liga v Škofji Loki, se je začela resna priprava na ustanovitev protituberkuloznega dispanzerja, ki je bil prva organizacijska enota prihodnjega zdravstvenega doma. V njem je od ustanovitve do leta 1944 delala Angela Boškin, prva šolana zaščitna medicinska sestra na ozemlju nekdanje prve Jugoslavije. Opisane so aktivnosti za ustanovitev Zdravstvenega doma Škofja Loka v letih 1938–1940.

Abstract

From medical district to Škofja Loka health centre

This contribution concludes the presentation of conditions in the field of healthcare in Škofja Loka after 1870. Conditions are described in the area of Škofja Loka and surroundings. Some new data are presented about physicians who worked in Škofja Loka up to the Second World War. When the Anti-tuberculosis League was founded in Škofja Loka, serious preparations began for the creation of an anti-tuberculosis dispensary, which was the first organisational unit of the future health centre. The first trained preventive nurse on the territory of the former Kingdom of Yugoslavia, Angela Boškin, worked in it from its foundation until 1944. Activities aimed at the founding of a Škofja Loka health centre in 1938-1940 are described.

O zdravstvenem okrožju Škofja Loka

S tem prispevkom dopolnjujemo obravnavo začetkov organizirane zdravstvene službe na Loškem do začetka 2. svetovne vojne. V Loških razgledih smo leta 2009 poročali o razmerah v Selški dolini,¹ v Poljanski dolini in na Žirovskem pa leto kasneje.² V obeh smo se dotaknili tudi razmer v Škofji Loki, kjer je bila zdravstvena služba z veljavnimi predpisi usklajena prej kot v obeh dolinah. Žiri so bile vključene v zdravstveno okrožje Idrija. Zdravstveno okrožje Škofja Loka je opisal tudi Štukl,³ zato bomo v tem prispevku navedli le tisto, kar smo našli v arhivih po letu 2002 in večinoma še ni bilo obravnavano.

Na podlagi zdravstvenega zakona iz leta 1870 so ustanovili zdravstvene okraje, znotraj katerih so delovale zdravstvene komisije, te so skrbele za zdravljenje revežev in babiško službo. 30. 4. 1870 so na deželni ravni sprejeli *Postavo o uredbi zdravstvene službe v občinah*. Na osnovi tega dokumenta je *Deželni odbor pri Deželnem zboru* v Ljubljani na Loškem ustanovil zdravstvena okraja v Škofji Loki in Železnikih, babiška mesta pa v vseh občinah z najmanj tisoč prebivalci. Številna zdravniška in babiška mesta niso bila zapolnjena, tudi plačilo okrajnih zdravnikov in babic ni bilo urejeno. Pomanjkljivosti je odpravil šele novi državni zakon o zdravstveni službi (1887). Istega leta so sprejeli tudi nov zakon za Vojvodino Kranjsko. Uzakonili so *zdravstveno okrožje*, ki ga je vodil *zdravstveni zastop* (odsek). Že okoli leta 1890 so na čelo okrožja postavili *okrožni zdravstveni svet*, na čelu katerega je bil načelnik, med člani pa tudi okrožni zdravnik. Poleg prejšnjih nalog (cepljenje otrok, babiška služba in skrb za zdravljenje revežev) je okrožje dobilo še nekaj drugih. Svet je upravljal finančna sredstva, ki so jih občine plačevale iz *zdravstvene doklade*. Skrbel je za plačilo okrožnega zdravnika in babic ter preglede mesa pred prodajo. Po tem zakonu je *Deželni odbor* za zdravstveno okrožje Škofja Loka znova določil zdravniška mesta – po enega za Škofjo Loko in Poljansko dolino. Mesti so znova razpisali, saj so bili z zakonom za nastavitve predpisani strožji pogoji. Zdravnik je moral imeti diplomu medicinske fakultete in v bolnišnici opravljen dveletni sekundariat, obvladati je moral slovenski in nemški jezik. Med prijavljenimi kandidati je vodstvo zdravstvenega okrožja izbralo najustreznejšega. Če je z njim soglašal okrajni glavar v Kranju, ga je potrdil deželni odbor, ki je zanj določil tudi višino letne plače.

V Škofji Loki se je prijavil dr. Arko, ki je predpisane pogoje izpolnjeval, zato z imenovanjem ni bilo težav. Določili so mu letno plačo 400 goldinarjev. Ker za drugo mesto ni bilo zanimanja, so dr. Arku dodali še občine v Poljanski dolini, seveda s pripadajočo letno plačo.⁴ Leta 1905 so ustanovili zdravstveno okrožje za Poljansko dolino, ki naj bi zaživel s 1. 1. 1906, ob tem pa škofjeloškemu priključni-

1 Košir, Od ranocelnikov do šolanih zdravnikov v Selški dolini, str. 141–154.

2 Košir, Začetki organizirane zdravstvene službe na Poljanskem in Žirovskem, str. 66–80.

3 Štukl, Zdravstvene zadeve v Škofji Loki do druge svetovne vojne, str. 102–114.

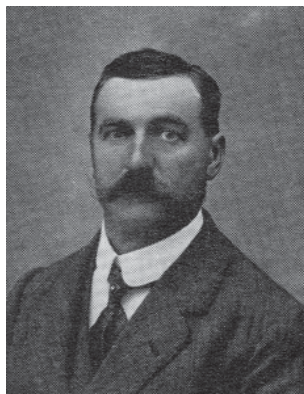
4 ARS, AS_38, Deželni zbor in odbor za Kranjsko, t. e. 1528.

li Občino Soro, ki je bila do takrat v okrožju Šentvid nad Ljubljano. Novo okrožje, s sedežem na Trati, ni zaživelo vse do leta 1908, pa še takrat le deloma. Zato je do dejanske vključitve Sore v loško okrožje prišlo šele leta 1912.⁵

Čeprav je za mrliško ogledno službo skrbela občina, je bilo njeno izvajanje povezano z zdravstvenim okrožjem. Leta 1902 so sprejeli *Mrliško ogledovalni red za Vojvodino Kranjsko*. Oglednika je predlagal okrožni zdravnik, občina je soglašala, imenoval pa ga je okrajni glavar v Kranju, pred katerim je sprejeti oglednik tudi prisegel. Oglednik ni smel zaračunati ogleda svojcem pokojnega. Če je posumil na smrt zaradi nalezljive bolezni ali nasilno smrt ali sam ni mogel ugotoviti njenega vzroka, je moral takoj obvestiti okrožnega zdravnika. Že pred 1. svetovno vojno je bil oglednik okrožni zdravnik, njegov namestnik pa laik s tečajem, ki se ga je udeležil v Ljubljani.⁶

Zdravstveni zastop je vodil načelnik, v *okrožnem zdravstvenem svetu* pa so bili še predstavniki občin, ki jih je okrožje pokrivalo: iz Stare Loke in Zminca, po letu 1912 tudi iz Sore. Iz ohranjenih dokumentov je razvidno, da je zdravstvenemu okrožju od leta 1887 do 1897 načeloval škofjeloški župan Valentin Sušnik.⁷ Iz ohranjenih dokumentov ni razvidno, kdaj ga je nasledil njegov sin Lovrenc; prvič je omenjen konec leta 1902, okrožje je vodil do 1912.⁸ Tega leta je načelovanje prevzel Josip Guzelj (1871–1962), ki je na funkciji vztrajal do njegove ukinitve oziroma do konca delovanja (1930). Njegovo življenje in delo je bilo v Loških razgledih že predstavljeno.⁹ Njegov sin Vladimir je bil priznan profesor kirurgije v Ljubljani.

Banovinska oblast je z 31. 12. 1929 zdravstvena okrožja ukinila. Toda že pred novim letom so ugotovili, da brez njih ne bo šlo, saj niso imeli ustrezne zamenjave in zato so odlok o ukinitvi preklicali. Okrožja so še naprej delovala na dotedanji način, z istim vodstvom in nespremenjenimi zadolžitvami, tudi odstotek zdravstvene doklade se ni spremenil. Spremenilo se je le ime, okrožja se preimenujejo v *združene zdravstvene občine*, kasneje *zdravstveni okraji*. Okrožni zdravniki so postali banovinski. Med nalogami je prišlo le do manjših sprememb: s 1. 1. 1930 so občine prevzele plačilo babic, zdravstvenemu okrožju oziroma okraju pa so naložili vse stroške za cepiva. Zdravstveni okraji so delovali do 2. svetovne vojne.

Dolgoletni načelnik škofjeloškega zdravstvenega okrožja Josip Guzelj.

5 ZAL-ŠKL, ŠKL 162, Zdravstveno okrožje, t. e. 1.

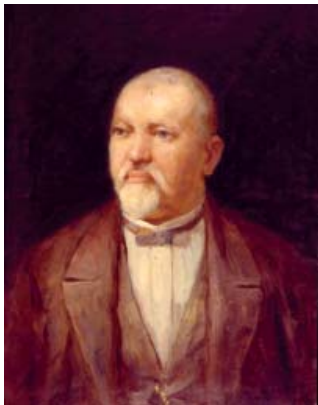
6 ZAL-ŠKL, ŠKL 63, Občina Škofja Loka, t. e. 131.

7 Valentin Sušnik (1827–1902), posestnik v Mestu, vulgo Kamnar, pek in gostilničar. V letih 1885–1897 je bil loški župan. Vir: Štukl, *Zapisniki in drugi izbrani dokumenti ...*, str. 95–98.

8 Lovro Sušnik (1864–1931), posestnik v Mestu, pek in hranilnični ravnatelj. V letih od 1901 do 1903 je bil župan. Isti vir kot pri opombi 7.

9 Pirih, *Jesharna v Škofji Loki*, str. 55–63.

O zdravnikih

Dolgoletni škofjeloški zdravnik dr. Anton Arko. Naslikal Ivan Grohar.

Ko je bil leta 1870 sprejet novi zdravstveni zakon, je v Škofji Loki deloval kirurg - ranocelnik Anton Grbec (1801-1873), ugleden meščan, od leta 1862 občinski odbornik, v letih 1866-1872 tudi župan.¹⁰ Po zapisih Franca Pokorna se je *okoli leta 1870 na Fari naselil zdravnik Mayer, pregnanec iz Nemčije, z leseno nogo, protestant.*¹¹ Ni izključeno, da je ljudi zdravil v času do prihoda naslednjega zdravnika. V tem času (med 1870 in 1880) sta v Škofji Loki, vsaj po nekaj let, delala vojaški zdravnik dr. Ivan Kocuvan, ki je odprl privatno ordinacijo, in dr. Avgust Sežun. Oba omenja tudi Pokorn v svojem zapisu o loških zdravnikih.¹² Dr. Anton Arko (28. 12. 1846-11. 8. 1908) je prišel v Škofjo Loko 16. 3. 1876. Diplomiral je na Dunaju in se v ljubljanski bolnišnici na zdravnikovanje tri leta pripravljal kot sekundarij.

Ordinacijo je imel na Placu, sedaj Mestni trg št. 37. Imenovan je bil za okrajnega, kasneje okrožnega zdravnika za Škofjo Loko in Poljansko dolino, ob tem pa je pogosto nadomeščal manjkajoče zdravnike v Železnikih. Bil je tudi uradni zdravnik družbe, ki je lomila in obdelovala kamnitniški kamen za gradnjo predorov in škarp nove železnice z Jesenic proti Gorici.¹³ Med letoma 1882 in 1896 je bil občinski odbornik, od 1896 do 1908 pa županov svetovalec.¹⁴ Ob vsem tem se je udejeval tudi na drugih področjih. Leta 1896 je bil izvoljen za predsednika Narodne čitalnice v Škofji Loki.¹⁵ Pokorn je o njem zapisal: *Umrli v 62. letu, 11. 8. 1908, v ljubljanskem Leonišču, pokopan je v Loki. Vzel je prehudo tekočino za grgranje, ki mu je sežgala goltanec. Ustanovil je sklad za dijake 18 tisoč kron. Imel je premoženje 160 tisoč kron.*¹⁶

Dr. Karel Zakrajšček je prišel v Škofjo Loko 1. 7. 1901. Zasebno ordinacijo je imel pri Deisingerju, na Placu, sedaj Mestni trg št. 9.¹⁷ Leta 1908 je bil imenovan za okrožnega zdravnika v Poljanski dolini.¹⁸ Občinski odbornik je bil v letih 1908-1911.¹⁹ Ob odsotnosti je nadomeščal dr. Arka. Jeseni leta 1918 se je preselil

10 Pirih, Jesharna v Škofji Loki, str. 55-63.

11 NŠAL, Zapuščina duhovnikov, Franc Pokorn, t. e. 381.

12 NŠAL, Zapuščina duhovnikov, Franc Pokorn, t. e. 381.

13 ARS, AS_38, t. e. 1546.

14 Štukl, *Zapisniki in drugi izbrani dokumenti* ..., str. 96.

15 Berčič, *Domoznanski spisi*, str. 108.

16 NŠAL, Zapuščina duhovnikov, Franc Pokorn, t. e. 381.

17 Košir, Dr. Karel Zakrajšček, zdravnik v Škofji Loki, str. 231-233.

18 ARS, AS_38, Deželni zbor in odbor za Kranjsko, t. e. 1549.

19 Štukl, *Zapisniki in drugi izbrani dokumenti* ..., str. 104.

v Maribor (in ne leta 1914, kot je veljalo doslej). Še v začetku leta 1918 je dobival plačo nadomestnega okrožnega zdravnika.²⁰ Dr. Ivan Hubad je prišel za okrožnega zdravnika decembra 1908. Na Loškem je delal še prva leta po 2. svetovni vojni. Poleg zdravnikovanja je bil zelo aktiven na številnih področjih.²¹ V letih 1909–1911 je bil občinski odbornik, 1912/1913 pa županov svetovalec.²² Kljub pomembnemu mestu ga nismo našli med pobudniki za ustanovitev zdravstvenega doma. Pred drugo vojno so v Loki delali še dr. Božidar Fajdiga, dr. Jože Rant, dr. Elza Soss iz Kamnika, domačin dr. Albert Homan, dr. Jurij Čavič in dr. Viktor Kocijančič. Slednja dva sta zaslužna za začetek preventivne usmeritve zdravstva na Loškem, ki je leta 1940 pripeljala do ustanovitve zdravstvenega doma.

○ babicah

Na območju Zdravstvenega okrožja Škofja Loka so prve šolane (izprašane) babice začele z delom okoli leta 1830, najprej v župnijah Škofja Loka in Sora. Po ustanovitvi občin – 1850 ali kakšno leto zatem – so šolane babice že delale v večini občin, najpozneje v Oselici. Na območju zdravstvenega okrožja Škofja Loka so imeli v prvi polovici 20. stoletja deset mest za šolane babice: v Poljanski dolini pet, v Škofji Loki in Stari Loki po dve. Reteče in Sora sta imela skupno babico do leta 1912, ko je začela z delom babica tudi na Godešiču. Po ustanovitvi zdravstvenega okrožja za Poljansko dolino na Trati je imelo loško okrožje šest babiških mest. Zminec svoje babice ni imel, zanjo je nekaj denarja prispeval Občini Škofja Loka.

Babice so po letu 1887 dobivale stalno plačo, zagotavljalo jo je zdravstveno okrožje. Njihova plača je bila več kot polovico nižja od zdravnikove. Opremo, vključno s torbo, je babici kupila občina oziroma zdravstveno okrožje, praviloma ob nastopu službe. V breme zdravstvenega sklada, ki ga je upravljalo vodstvo zdravstvenega okrožja, so babice v lekarni dobile material, ki so ga potrebovale pri delu, predvsem razkužila. Ko so babice imele redno letno plačo, niso smele več zaračunavati svojega dela porodnici oziroma njenim svojcem, so pa dobile nagrado v hrani in pridelkih. Od leta 1930 dalje so smele zaračunavati svoje delo neposredno strankam, in sicer po sprejeti tarifi, ki je veljala za celo banovino. Porodnice z ubožnim listom so bile oproščene plačila. Tega leta so ukinili zdravstvena okrožja in plačilo babic so prevzele občine iz proračuna. V tem času je imela babica okoli 400 dinarjev letne plače. Tak način je veljal do konca druge vojne. Obnemogle babice so že pred 2. svetovno vojno dobivale iz občinskega proračuna miloščino, 200 do 300 dinarjev letno.²³

20 ARS, AS_38, Deželni zbor in odbor za Kranjsko, t. e. 1560.

21 Košir, Loški zdravnik dr. Ivan Hubad, str. 127–137.

22 Štukl, *Zapisniki in drugi izbrani dokumenti ...*, str. 99.

23 Povzeto po: Košir, *Babištvo na Loškem*, str. 44–49.

Pot do ustanovitve zdravstvenega doma

Da so otroci in šolarji izpostavljeni populacijska skupina, so ugotovili že med prvo vojno. Leta 1922 so sprejeli *Zakon za zaščito dece in mladine*, po katerem naj bi v sodnih okrajih ustanovili odbore z istim imenom. V Škofji Loki so odbor ustanovili leta 1932. V njem so sodelovali predvsem učitelji iz Škofje Loke, obeh dolin in Žirov. Odbor se je zavzel za posebno zaščito vojnih sirot in revnih otrok.²⁴ Omenjamo ga, ker je bil njegov program zelo blizu Rdečemu križu in je vplival na organiziranje šolske kuhinje, šolske poliklinike in kasnejše posvetovalnice za matere z otroki.

Borba proti tuberkulozi (TBC) se je začela z ustanovitvijo *Pomožnega društva za bolne na pljučih v avstrijskih kraljestvih in deželah* leta 1903. Društvo je imelo sedež na Dunaju. Že naslednje leto so ustanovili kranjsko podružnico tega društva. Včlanile so se tudi občine na Loškem. Že med 1. svetovno vojno je društvo začelo z aktivnostimi za gradnjo bolnišnice za jetične na Golniku. Do uresničitve načrta je prišlo šele po prvi vojni. Na območju Slovenije je zaščito pred TBC prevzela protituberkulozna liga (PTL). Prvo so ustanovili v Mariboru, kjer je začel delovati tudi prvi protituberkulozni dispanzer (PTD). Kasneje so PTL in PTD ustanovili tudi v Ljubljani in drugih večjih krajih. Leta 1930/31 so ustanovili *Zvezo krajevnih PTL*. Na Loškem je borbo proti TBC organiziral in izvajal Rdeči križ (RK), ki so ga ustanovili leta 1926, kasneje tudi v obeh dolinah in na Žirovskem. Leta 1934 so v Škofji Loki ustanovili *Sreski odbor Rdečega križa (SORK)*, ki je združeval vse občinske odbore RK. Dve leti je SORK opravljal tudi vse naloge PTL, njihova glavna naloga je bila vsestranska pomoč jetičnim bolnikom. V SORK je bil najaktivnejši dr. Kocijančič, ki je predlagal ustanovitev samostojne in od SORK neodvisne PTL. Po dveh letih priprav so načrt uresničili in ligo ustanovili 21. maja 1936. Med ustanovitelji sta bila poleg dr. Kocijančiča tudi loški zdravnik dr. Jurij Čavič in ravnatelj meščanske šole Karel Sovre, ki je prevzel funkcijo predsednika. V ligi so se najprej lotili priprav na ustanovitev PTD, že leta 1938 pa tudi na ustanovitev in zidavo zdravstvenega doma. Krajevna PTL je to zapisala v dopisu občini: *Ustanovitev lastnega PTD, ki bo tvoril s snujočo se enako potrebno šolsko polikliniko, otroškimi dispanzerjem in ljudskim kopalniščem podlago bodočemu ZDRAVSTVENEMU DOMU v Škofji Loki*.²⁵

Liga je dobila prostore v nadstropju loške ubožnice, na Lontrgu, sedaj Spodnji trg št. 9. Poravnala je stroške adaptacije, v višini 3.000 dinarjev, ki jo je opravil loški gradbenik Anton Ogrin. Občina je prostore oddala v najem za 150 din na mesec, pogodbo so sklenili za dobo treh let. Liga se je zavezala, da bo po preselitvi dispanzerja v nove prostore zdravstvenega doma izpraznjene prepustila občini. Junija 1939 so z zbranimi sredstvi iz članarin, donacij občin in Zveze krajevnih lig naročili rentgenski aparat. Našli so mu prostor v hiralnici in zanj

24 ZAL-ŠKL, ŠKL 63, Občina Škofja Loka do 1945, t. e. 143.

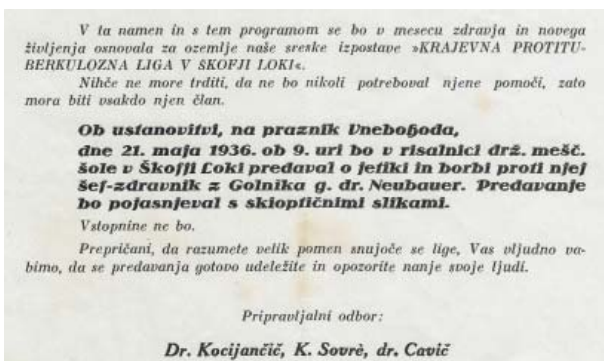
25 ZAL-ŠKL, ŠKL 63, Občina Škofja Loka do 1945, t. e. 143.

plačevali 25 din mesečne najemnine.²⁶ Delo v PTD je steklo decembra 1939, uradno in svečano so ga odprli 25. 2. 1940. V njem je najprej delal dr. Grujič z Golnika, za njim pa dr. Baldomir Savinšek iz Ljubljane. PTL je v novem dispanzerju zaposlila tudi zaščitno medicinsko sestro. To je bila Angela Boškin (1885–1977). Z njo je bila, poleg skrbi za jetične bolnike, postavljena osnova za preventivno varstvo otrok in šolarjev. Sestra Angela je bila doma v Pevmi blizu Gorice. Na Dunaju je opravila šolanje za zaščitno sestro. Bila je prva šolana sestra na ozemlju nove (prve) Jugoslavije. Na Jesenicah in v Trbovljah je ustanovila posvetovalnici za matere in dojenčke oziroma otroke. V letih 1922–1924 je predavala na šoli za medicinske sestre v Ljubljani. V Škofjo Loko je prišla konec leta 1939 in v dispanzerju oziroma novem zdravstvenem domu delala do upokojitve leta 1944.²⁷ Po upokojitvi se je vrnila v rodni kraj na Primorsko. O njej so pred leti posneli dokumentarni film. S citiranim zapisom smo tudi premaknili delovanje tedanjih enot zdravstvenega doma za tri leta.

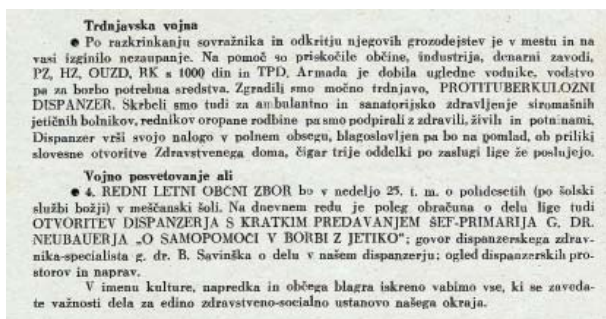
Vodstvo PTL je sočasno s pripravami na ustanovitev PTD že razmišljalo o ustanovitvi šolske poliklinike, ki naj bi preventivno delovala na področju zdravstvenega varstva šolarjev. Za začetek so organizirali šolsko kuhinjo za prehrano revnih otrok.

Vabilo na svečano odprtje PTD so naredili v obliki *Spomenice*, v kateri so napovedali tudi skorajšnjo ustanovitev Zdravstvenega doma. Občinstvu so sporočili, da bo spomladi odprt tudi zdravstveni dom, *čigar trije oddelki po zaslugi lige že delujejo*. Poleg PTD in šolske poliklinike je takrat delovala tudi posvetovalnica za otroke.

V tednu Rdečega križa, ki je vsako leto v začetku maja, so leta 1940 praznovali desetletnico ustanovitve Zveze PTL Dravske banovine. Prireditev

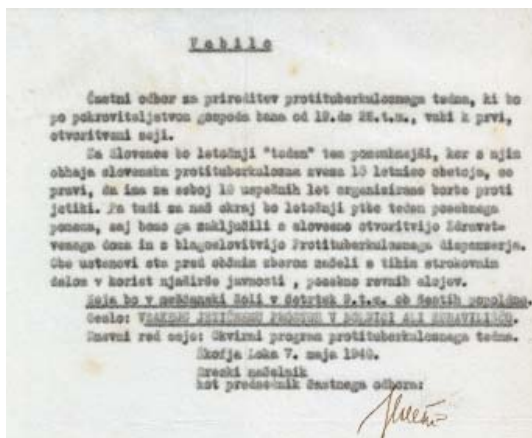
Vabilo na predavanje ob ustanovitvi protituberkulozne lige v Škofji Loki. (hrani: ZAL, Enota v Škofji Loki)

Detajl Spomenice, ki vabi na predavanje ob otvoritvi protituberkulozne lige, februar 1940. (hrani: ZAL, Enota v Škofji Loki)

26 ZAL-ŠKL, ŠKL 63, Občina Škofja Loka do 1945, t. e. 143.

27 Enciklopedija Slovenije 1, str. 346–347.

Vabilo na sejo častnega odbora (7. 5. 1940) je podpisal sreski načelnik Matija Malešič.

(hrani: ZAL, Enota v Škofji Loki)

je hkrati obeležila tudi vsakoletni teden boja proti TBC, ki je bil tega leta od 19. do 26. maja. Ustanovili so častni odbor za prireditev, njegov predsednik je bil Matija Malešič, načelnik sreza (okraja) Škofja Loka.²⁸ Veliko povesta stavka iz vabila na sejo častnega odbora: *Pa tudi za naš okraj bo letošnji protituberkulozni teden posebnega pomena, saj ga bomo zaključili s slovesno otvoritvijo zdravstvenega doma in z blagoslovitvijo PTD. Obe ustanovi sta pred občnim zborom (verjetno PTL, februarja 1940, op. avt.) začeli s tihim strokovnim delom v korist širše javnosti, posebno revnih slojev.*

Svečanost, ki naj bila 9. 5. 1940, v meščanski šoli, so dva dni pred tem prestavili na nedeljo, 26. 5. 1940.²⁹ Tega dne so blagoslovili PTD in odprli Zdravstveni dom Škofja Loka.³⁰ Vanj so poleg PTD vključili še šolsko polikliniko s šolsko kuhinjo, otroški dispanzer, posvetovalnico za matere z otroki in javno kopališče.³¹ Zdravstveni dom je prvič uradno imenovan v dopisu *Banovinskega odbora fonda za zaščito učencev*, ki mu je 16. 12. 1940 nakazal 1.000 dinarjev za vzdrževanje šolske poliklinike. PTL, ki je bila uradno ustanoviteljica zdravstvenega doma, je znesek nakazala naprej šolski kuhinji.³²

Zdravstveni dom je bil preventivno naravnani, saj je pokrival najbolj ranljive skupine prebivalstva – matere z otroki, šolarje in obolele za jetiko, ki je v tistem času veljala za najresnejšo socialno bolezen. Pokrival je celotno ozemlje nekdanjega loškega gospostva, razen zahodnega dela žirovske kotline, ki je bil z Rapalsko pogodbo odrezan od matice, in severni del Sorškega polja, ki je bil vključen v Kranj. Delovanje zdravstvenega doma je bila predvsem funkcija in ne prostori, z izjemo PTD. Zdravniki v Škofji Loki in obeh dolinah so bili zasebniki. Vsak je delal v svoji ordinaciji, hkrati pa je v vlogi javnega zdravnika s koncesijo opravljal tudi del nalog zdravstvenega doma, predvsem na področju varstva mater, otrok ter šolarjev. V gradivu smo našli tudi na omenjanje javnega kopališča, a (še) nismo

28 Pravnik in državni uradnik Matija Malešič (1891–1940) je bil tudi pisatelj. Objavljal je pod psevdonimom Stanko Bor. Nenadoma je umrl med opravljanjem funkcije sreskega načelnika, pokopani je na loškem mestnem pokopališču.

29 N. N., Škofja Loka. *Slovenec*, Ljubljana, 11. 5. 1940.

30 N. N., Škofja Loka. *Slovenski narod*, Ljubljana, 28. 5. 1940.

31 ZAL-ŠKL, ŠKL 63, Občina Škofja Loka do 1945, t. e. 143.

32 ZAL-ŠKL, ŠKL 271, Državna meščanska šola Škofja Loka, t. e. 16, a. e. 270.

uspeli najti njegove lokacije. Ni izključeno, da je – tako kot PTD – delovalo v prostorih ubožnice, na Lontrgu.

Ko so po 2. svetovni vojni zgradili sedanje poslopje zdravstvenega doma, so v nove prostore preselili vse tedanje dejavnosti, tudi škofjeloške zdravnike in zobozdravnike. Novo stavbo zdravstvenega doma so slavnostno odprli 30. novembra 1952, kar je do nedavnega veljalo tudi za datum njegove ustanovitve. Konec novembra 2012 so praznovali 60-letnico zdravstvenega doma, po tu zapisanih podatkih pa se bo kolektiv zdravstvenega doma lahko kmalu začel pripravljati na njegovo 75-letnico delovanja.

Spodnji trg v obdobju med obema vojnoma. V stavbi na levi pred cerkvijo so bili prvi prostori škofjeloškega zdravstvenega doma in protituberkuloznega dispanzerja. (hrani: Loški muzej)

VIRI:

Arhiv Republike Slovenije (ARS)

ARS, AS_38, Deželni zbor in odbor za Kranjsko, 1861-1918, t. e. 1528, 1546, 1549, 1560.

Nadškofijski arhiv Ljubljana (NŠAL)

Zapuščina duhovnikov, Franc Pokorn, t. e. 381.

Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota v Škofji Loki (ZAL-ŠKL)

ŠKL 63, Občina Škofja Loka, 1850-1945, t. e. 131 in 143.

ŠKL 162, Zdravstveno okrožje Škofja Loka, 1902-1905, t. e. 1.

ŠKL 274, Okrajni odbor Rdečega križa Škofja Loka, 1926-1941, t. e. 1.

ŠKL 271, Državna meščanska šola Škofja Loka, 1929-1949, t. e. 16.

LITERATURA:

Berčič, Branko: *Domoznanski spisi*. Doneski št. 7, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 2002.

Enciklopedija Slovenije 1, Ljubljana : Mladinska knjiga, 1987.

Košir, Tone: *Babištvo na Loškem*. Škofja Loka : Zdravstveni dom, 2003.

Košir, Tone: Dr. Karel Zakrajšček, zdravnik v Škofji Loki. *Loški razgledi* 52, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 2005, str. 231-233.

Košir, Tone: Loški zdravnik dr. Ivan Hubad. *Loški razgledi* 54, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 2007, str. 127-137.

Košir, Tone: Od ranocelnikov do šolanih zdravnikov v Selški dolini. *Loški razgledi* 56, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 2009, str. 141-154.

- Košir, Tone: Začetki organizirane zdravstvene službe na Poljanskem in Žirovskem. *Loški razgledi* 57, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 2010, str. 66–80.
- Pirih, Nataša: Jesharna v Škofji Loki. *Loški razgledi* 36, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1989, str. 55–63.
- Štukl, France: *Zapisniki in drugi izbrani dokumenti iz arhiva občine Škofja Loka 1861 do 1918*. Gradivo in razprave 1, Škofja Loka : Zgodovinski arhiv Ljubljana, 1979.
- Štukl, France: Zdravstvene zadeve v Škofji Loki do druge svetovne vojne. *Loški razgledi* 21, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1974, str. 102–114.

Summary

From medical district to Škofja Loka health centre

This is the last of the planned contributions in which the organised health services in the Škofja Loka area from the mid-19th century to the Second World War are discussed. The health ward, later health district, in Škofja Loka played an important role in this. Until 1905, it covered the municipalities of Škofja Loka, Stara Loka, Zminc and municipalities in the Poljane Valley. Žiri belonged to the Idrija district. In 1912, the municipality of Sora was included in the Škofja Loka district. It had previously been under Šentvid above Ljubljana. The district provided district physicians and midwives, inoculation of children and treatment of the poor. The district was headed by a director, and representatives of the involved municipalities also cooperated in the administration. Health wards continued work after the First World War. They were abolished in 1930 and combined health municipalities were founded, later renamed health districts.

New understandings about the work and life of district and other physicians who worked in Škofja Loka until the Second World War have been included in the contribution. Papers published to date about them have thus been supplemented. The review of the position of district midwives on the territory of the health district in question is completed. Events prior to the Second World War that led to the founding of a health centre in Škofja Loka in 1940 are described. The establishment of a District Committee of the Red Cross in Škofja Loka was decisive in this, which, after two years of operation, in 1936 founded the Royal Anti-tuberculosis League in Škofja Loka. Dr. Viktor Kocijančič, Dr. Jurij Čavič and the headmaster of the school, Karel Sovre, were most active in its founding and functioning. The league created the conditions for the establishment of an anti-tuberculosis dispensary, which began work in December 1939. The first trained preventive nurse in the then Yugoslavia, Angela Boskin, who also assisted in the activities of the school general clinic and the advisory clinic for mothers with children, was employed in the dispensary. The enumerated units – in addition to the public baths – made up the Škofja Loka Health Centre. The league planned the construction of a health centre but this was prevented by the Second World War. It was only built after the war, and opened on 30.11.1952, which to date has been considered the date of founding and not just the opening of the premises of the health centre.